

Det är hög tid att tänka på förnygringarna. Det finns mycket att vinna på att välja rätt plantor och för att få det man vill ha är det säkrast att beställa i god tid.

I de här artiklarna ger Mats Hannerz några praktiska råd inför planteringssäsongen.

Strumpa, vax och sand motar bort snytbaggarna

Varningsetiketterna om giftbehandlade plantor kan snart vara ett minne blott.

De kemikaliefria skydden mot snytbagge vinner allt större terräng, men det gäller att beställa i tid om du ska få dem till vårens plantering.

Södra har valt ett skydd där plantorna doppas i en fontän av smält vax som ger ett segt beläggningsskydd mot snytbaggen. Målet för Södra är att leverera sex miljoner plantor med giftfria skydd under det här året. På sikt ska alla medlemmar som vill ha mekaniska skydd också kunna få det.

ANDREAS ALVEHUS FRÅN Södra Odlarna betonade att inga skydd, inte heller kemiska, klarar av alltför stora snytbaggetryck.

– En bra markberedning i kombination med mekaniskt skyddade plantor är det bästa skyddet på utsatta hyggen, menade han.

Svenska Skogsplantor (dotterbolag till Sveaskog) var först ut med en storskalig satsning på mekaniskt skydd i form av Conniflex. Det är ett beläggningsskydd med lim och sand som stoppar snytbaggen från att gnaga på plantorna.

Conniflex fungerar bra på täckrotsplantor, som kan behandlas när de står i sina odlingskassetter. Utmaningen har varit de större plantorna, barrot och Teplus eller Pluggplus-plantor.

Här testas Multipro som kan liknas vid en pappersstrumpa som träs på planta, antingen i plantskolan eller i fält. Under våren kommer en mindre mängd plantor med Multipro. Till hösten växlar man upp till tio miljoner plantor.

– De kan se lite lustiga ut i skogen, som små soldater, men skyddet bryts ned när det har fyllt sin skyddsfunktion, säger vd Lena Sammeli.

En av Södras vaxbehandlade plantor.

Viktigt vara

Räkna med förädlad

Vill du ha de bästa plantorna från förädlingsfronten? Satsa i så fall på sticklingar, de kan ge 35 procents högre tillväxt.

Bo Karlsson från Skogforsk har räknat ut hur mycket mer man skulle kunna betala för en bra planta om man tar hänsyn till tillväxten under hela omloppstiden. Kalkylerna visar att plantpriserna skulle kunna stiga rejält utan att budgeten hamnar på minus.

Uträkningen är en klassisk nuvärdeskalkyl:

✓ Planteringen räknas som en investering.

✓ Intäkterna är nettot från de kommande gallringarna och slutavverkningen, tillbakaräknade med en ränta till planteringstillfället.

BÖRDIG MARK GER bästa betalningsförmågan.

– Vi kan betala mycket mer på en grannmark med ståndortsindex G36 än på G24, visar Bo Karlsson.

Det är också stor skillnad på gran med olika förädlingsnivå.

En oförädlad gran når sin gräns vid fem kronor på en G28. För det mest högförädlade sticklingmaterialet kan man betala tolv kronor. Och på en G36 stiger betalningsförmågan till 35 kronor!

I verkligheten skiljer sig plantpriset ofta bara 1,50 kronor mellan en oförädlad fröplanta och en granstickling av den bästa sorten.

Högförädlade plantor ger med andra ord mer för pengarna.

De flesta plantor som säljs i dag (åtta av tio tallar och sex av tio granar) kommer

från fröplantager med en förädlingsnivå på 10–15 procent.

Det betyder 10–15 procents högre virkesproduktion jämfört med oförädlade träd med lokalt ursprung (ortens proveniens).

Nu etableras nya plantager i rask takt med högre förädlingsnivåer, men fröet är inte tillgängligt i stor skala än på några årtionden.

DEN SOM INTE vill vänta så länge kan välja gransticklingar, som fångar upp förädlingsfrontens framsteg.

Skogforsk i Ekebo har gjort kontrollerade korsningar med sina elitträd.

✓ Fröet sås upp som vanliga fröplantor.

✓ Från plantorna klipps kvistar som görs om till sticklingar.

✓ Efter ytterligare en sticklingsomgång finns tillräckligt många kopior för att de ska kunna nå ut på marknaden. Sticklingarna har samma genetiska uppsättning som fröplantorna.

– I dag plockar vi fram kontrollerade korsningar med 35 procents högre tillväxt jämfört med oförädlad gran, berättar Bo Karlsson

År 2012 gjordes totalt 700 000 sticklingar, som säljs av några plantskolor, och det är stor efterfrågan.

– Det gäller att beställa i tid. Det är alltid brist på det bästa, säger Bo Karlsson.

Det är en god affär att välja förädlade plantor.

Barrotsplanter i väntan på våren.

Snytbagge.

Flera åtgärder mot snytbagge

Snytbaggen är ett hot över hela landet. I Norrland gäller det framför allt kustlandskapen. Och värst är det i Götaland, där riskerar hela 80 procent av planter utan skydd att ätas upp om de sätts i omarberrad mark.

Det finns flera åtgärder vid sidan av gifter och mekaniska skydd.

✓ Markberedning.

Plantan bör stå i ren mineraljord med minst en dm till närmaste humuskant.

✓ Skärmträd.

En högskärm med tall eller gran minskar angreppen.

✓ Hyggesvila.

En plantering tre, fyra år efter kalavverkning ger mindre snytbaggeskador. Men då kan hyggesvegetationen i stället knäcka plantorna! (Det är alltså ingen bra åtgärd).

✓ Större planter.

En planta behöver vara en centimeter i diameter innan den är mer eller mindre garanterad att överleva.

Tips för surfaren

www.snytbagge.se

Kemiska skydd

■ I dag finns tre kemiska preparat som får användas på skogsplanter – Merit Forest WG, Hylobi Forest och Forester.

Om skogsbruket är certifierat enligt FSC är kemiskt behandlade planter i princip förbjudna. Företag med dispens kan få använda Merit Forest WG i ytterligare ett år.

Målet är att de kemiska skydden fasas ut helt.

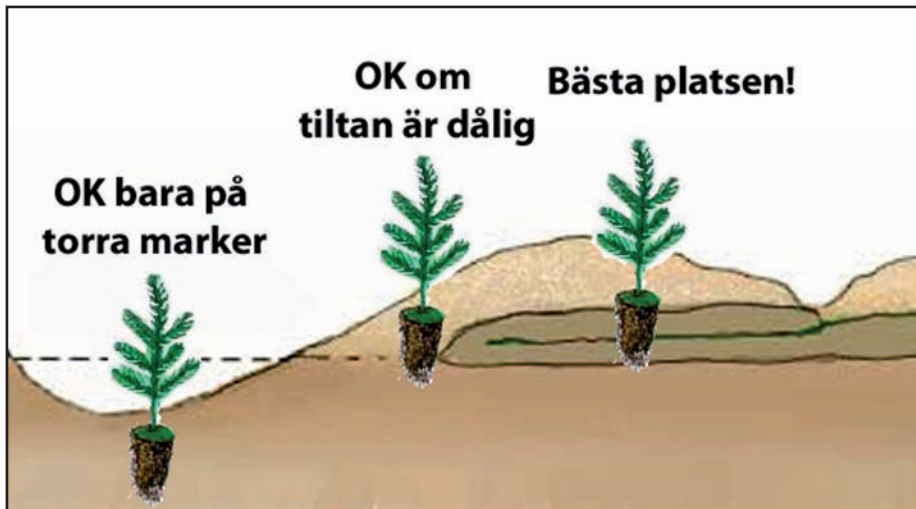
Tips på nätet

■ På internet och "Kunskap direkt" finns många tips och hjälpmedel för att planera förnyringen.

Man kan få hjälp med plantvalet, kolla in frostrisken, räkna på lönsamheten med förädlade planter och kolla in virkesproduktionen vid olika åtgärder i verktyget Kraftsamling skog.

Här finns också kortfilmerna med tips om plantering www.kunskapdirekt.se är producerat av Skogforsk i samarbete med LRF Skogsägarna och Skogsstyrelsen.

ute i god tid

Välj platsen med omsorg. Förutsättningarna varierar och det finns ingen regel utan undantag.

Välj rätt planteringspunkt

Det är bättre att anstränga sig för att leta bra planteringspunkter än att hålla exakta avstånd mellan plantorna.

När markberedaren har lämnat en lång fin planteringsgata kan det vara frestande att följa harvspåret och sätta plantorna mitt i fåran. Snabbt och billigt. Men fel!

Nere i fåran riskerar plantan att drunkna. Dränkning är faktiskt en större risk för plantan än torka. Enda tillfället när harvspåret är godkänt är på torra, genomsläppliga jordar.

DEN BÄSTA PLATSEN för plantan är nästan alltid uppe i tiltan (efter harv) eller på högen (efter högläggare).

Den ideala punkten är en omvänd tilta med mineraljord på toppen. Det begrävda humustäcket blir en kompost med näring och vatten. Mineraljorden skyddar mot

snytbaggen och det upphöjda läget ger värme. Särskilt viktigt i norra Sverige.

Ibland kan plantan sättas i gångjärnet – kanten mellan fåran och tiltan. Då får den näring från tiltan men kan klara sig från att drunkna.

Men det är risk att rötterna växer ensidigt så att trädet blir instabilt. Rötterna letar sig in i tiltan eller längs kanten, och inga stabiliserande rötter växer ut i fåran. Det finns faktiskt ungskogor som har välvt omkull av den orsaken.

EN BRA MARKBEREDNING är A och O. Den bör ha legat en vintersäsong för att kompakteras. Plantera inte i fluffiga tilter – då torkar plantan snabbt.

Ytterligare ett tips är att sätta plantan djupt, helst så djupt att rötterna når ner i den underliggande mineraljorden.